

Máme dôverovať odborníkom a expertom? A ak áno, tak ktorým?

Branislav Michalka

22. januára 2021 ✚ *Spoločnosť*

Pred niekoľkými dňami vyzvali predstavitelia viacerých vedeckých inštitúcií na Slovensku ľudí, aby dôverovali odborníkom, čiže, ako bolo v zapätí dodané, aby dôverovali im samým – vedcom.¹ V slovách, ktoré adresovala ľudu (lat. *plebs*, gr. *oi poloi*) hovorkyňa Univerzity Komenského v Bratislave, Lenka Millerová, bola vedecká obec následne stotožnená s pojmami: racionality, odbornosti, s dlhoročnou prácou, empirickými dôkazmi, kritickým myslením, aby nakoniec prejav korunovalo konštatovanie, že vedci (a vedkyne; ako pohotovo a genderovo vyvážené napísali médiá) si za toto všetko „zaslúžia status expertov“.

Na všetko treba experta a každý bude expertom na niečo iné

Rada je to zaiste dobrá a len málokto by sa chcel radiť o odborných veciach s neodborníkom. Lenže vec samotná má nejedno úskalie, ktoré sa vynorí práve vtedy, keď začneme používať hore odporúčané „kritické myslenie“. V prvom rade nie je isté, kde končí územie „odborných problémov“ a kde začína územie „neodborných problémov“. Dôsledne vzaté: čokoľvek by sa dalo interpretovať ako odborný problém – od štiepenia atómu až po obliekanie ponožiek. Stačí, ak sa na dané problémy vyskytuje na planéte dostatočné množstvo „expertov“. Presne podľa Parkinsonových zákonov, ktoré hovoria, že: „Počet sociálnych problémov narastá s počtom sociálnych pracovníkov vyčlenených na ich riešenie“, aj počet „odborných problémov“ je schopný narastať s počtom „expertov“ (v ľudovom jazyku často nazývaných aj darmožráči alebo pedanti). Tí sú neustále generovaní vysokoškolským priemyslom, aby sa ujímali svojej funkcie expertov v oblastiach, ktoré celé tisícročia dokázali ľudia obhospodarovat' bez nich. Čiže, v ktorých bol expertom každý sám pre seba. Je teda ťažké určiť pri akej životnej činnosti by sa vlastne človek nemal radiť s expertom a „dôverovať“ mu.

Čo je ešte pozoruhodnejšie, podľa amerického vzoru sa stal dnes expertom každý, pretože každý, aby sme použili pokrokovú frazeológiu, „niečomu rozumie“ a „je dobrý v tom čomu rozumie a ako tomu rozumie“. V duchu sterilnej a duchovne impotentnej pedantérie univerzitných triedičov a katalogizátorov tu máme expertov na zametanie lístia v parku, expertov na vkladanie párkov do hotdogov, expertov na výklad ľudskej psyché, ako aj na nový tanec z diskotéky. Každá banalita sa dnes stáva predmetom odborno-expertnej frazeológie smiešneho pedanta, ktorý je schopný vymyslieť manažéra sociálnych zariadení, čiže po starom – hajzelbabu. Vyzerá to tak, že všetky odvetvia ľudskej činnosti, pokiaľ ich chceme kvalitne vykonávať, bude nutné konzultovať s expertami.

Plody všadeprítomnej „odbornosti“

To sa prejavuje aj v takých banalitách (bez toho, žeby sme chceli upadnúť do vulgárnej ordinárnosti nehodnej vedcov a vedkýň) ako je plodenie detí či vylučovanie nestrávených zvyškov potravy. To, čo bolo po

celé tisícročia najelementárnejšou vedomostnou výbavou ľudského rodu a čo po tisícročia každý, aj ten jeho najtupší predstaviteľ dokázal úspešne zvládnuť (čoho dôkazom sú rozmnožené zástupy od Adama, ako aj dôsledná recyklácia humusu na poliach), o tom dnes píše experti v dizertačných prácach, ktoré sa vŕšia do kolosálnych pyramíd papiera, pričom výsledkom je pokles počtu detí a problémy s trávením. Jeden by dokonca mohol povedať, že dotyk expertov, podobne ako dotyk ruky kráľa Midasa, neomylné spôsobuje najprv povrchové „pozlátenie“ odborného problému a zároveň jeho podpovrchové hnievanie, smrad a zdochnutie.

Prenechanie celého spektra ľudského života expertom a odborníkom nevedie k väčšej efektívnosti (čo je sám o sebe pojem veľmi pochybný, pretože vyjadruje len účelovosť čohokoľvek, vrátane masovej vraždy, ktorá môže byť pre vraha efektívna), ale k nárastu ľudskej hlúposti. Obyčajní ľudia, s dostatočnou dávkou obvyčajného zdravého rozumu, dokážu posúdiť globálny dopad (čiže nielen úzko odborný a špecializovaný) určitých krokov na spoločnosť. Do ich uvažovania sa premieta nielen katedrová teória, nabíľovaná z hory dizertačných prác, ale predovšetkým tradície, predsudky a kolektívna pamäť po predkoch, ktorá samozrejme nie je neomylná, ale dokáže často rozpoznať širšie (aj metafyzické) kontexty, než dokážu odborníci.

To je onen „*demokratizmus*“, ktorý obhajoval Chesterton a ktorý je dnes tak povrchné niektorými katolíckymi politrukmi liberálnej demokracie zamieňaný za obhajobu politickej demokracie a hodnotového liberalizmu. Chesterton mal na mysli práve túto „*neodbornosť*“ a „*ľudové predsudky*“, keď sa zastával obvyčajných ľudí, a ktoré kládol do protikladu k teoretickým výstrelkom rôznych univerzitných „*heretikov*“. To bol dôvod toho, prečo obhajoval „*chov prasiat*“ a „*chovateľov prasiat*“, ktorých považoval za „*vznešenejších*“ a „*dôležitejších*“ ako sterilných a od života odtrhnutých univerzitných profesorov.

Ak by sme však aj pripustili nutnosť nasledovať expertov vo všetkom a klaňať sa ich údajnej racionalite a kritickému mysleniu, nutne stojíme, pri konštatovaní o masovom výskyte expertov, pred dilemou: ktorého experta máme vlastne poslúchať, pretože rôzni experti, vo všetkých širokých oblastiach vedy (ktorá sa dnes, ako vieme, rozprestiera aj nad 78 pohlaviami) si vzájomne odporujú, vyvracajú sa, častujú sa sarkazmami, urážajú sa a trucujú.

Platón verzus Aristoteles - odveký problém s expertami

Jedným z prvých propagátorov expertov nebol nikto iný než samotný Platón, otec európskeho myslenia. Ten prišiel s myšlienkou vlády odborníkov, konkrétne filozofov, čiže čírou náhodou tej sorty teoretických odborníkov, ku ktorej sám patril. Týchto „*odborníkov*“ považoval za najspôsobilejších k vládnutiu nad štátom aj občanmi. V jeho dialógu Štát (a ešte v zopár ďalších) to všetko „štimovalo“ a tak sa aj vládár v Syrakúzach rozhodol povolať „*experta*“ na vládnutie, Platóna, aby mu s vládnutím pomohol a pozdvihol umenie vládnutia na vyššiu, odbornú úroveň. Výsledkom však bolo fiasko a vyhnanie Platóna späť do Grécka.

Platónov žiak Aristoteles, na rozdiel od svojho učiteľa, nepožadoval, aby štát viedli filozofickí „*experti*“ a uspokojil sa s klasickým konzervatívnym členením štátu a spoločnosti na rôzne stavy, z ktorých ten najvyšší nejako vždy už tých vládcov vygeneruje a uspokojí sa aj s ich prípadnou priemernosťou, či hlúposťou bez toho, aby zhľadával po univerzitách (vtedy na fórach) rôznych *sofistov* a iných žonglérov s pojmami.

Avšak tu sa nám problém násobí: Aristoteles síce odmietal Platónove odborné názory na vytvorenie najlepšieho štátu, ale sám bol odborníkom. A to odborníkom minimálne na úrovni Platóna. Ktorému z týchto dvoch „odborníkov“ máme teraz „dôverovať“ podľa rady slovenských vedcov a vedkýň? Veď si vzájomne odporujú! Nenavrhnú nám vedci a vedkyne obrátiť sa na ďalšieho „odborníka“, ktorý by nám odborne poradil, ktorého z týchto predchádzajúcich odborníkov si máme vybrať? Avšak aj tento nový odborník môže mať (a to si píšete, že aj má) oponenta. Budeme vršiť zástupy odborníkov v štýle dialektického vývoja, v ktorom nový odborník bude predstavovať syntézu predchádzajúcich antitéz a zároveň bude mať zamiesnené na novú antitézu a následnú odbornú syntézu?

Nakupujte u odborníkov

Jediným možným riešením a únikom z nekonečne sa množiacich armád odborníkov, je upnutie sa k hierarchickému mysleniu. Je potrebné stanoviť si hierarchiu hodnôt a priorít spoločnosti, zároveň stanoviť hierarchiu expertov a hlavne hranicu, kam až môže vplyv expertov siahať. Pokiaľ ako kresťania začneme od hora – čiže od Boha, ľahko najprv dospejeme k tým odvetviam, ktoré sú pre spoločnosť dôležité a potom posúdime, ktoré sú dôležité menej. Že bude mať teológia vyššie postavenie ako medicína alebo hygiena, o tom by kresťan pochybovať asi nemal.

Z teologických „odborníkov“ si potom treba vybrať tých, ktorých Cirkev označila za najlepších „odborníkov“ a držať sa ich rád. Pokiaľ by niekto narazil na teologického odborníka, ktorý by tvrdil, že dôležité sú len posledné „výskumy“ v oblasti tohto odboru a na tom, čo tvrdili cirkevní „*experti*“ stáročia nezáleží, tak ho môže kľudne ponechať jeho „odbornosti“ a vydať sa hľadať niekoho odbornejšieho.

Po porade s cirkevnými „*expertami*“ osvedčenými stáročiami sa každý môže ďalej poobzerať po „*expertoch*“ z iných, menej závažných odborov, ktoré nemajú na starosti spásu duší a pokiaľ rady týchto „odborníkov“ nie sú v rozpore s tým, čo ako hovorí sv. Vincent Lerinský „*Cirkev vždy a všade učila*“, potom sa môže začať hádať s ľuďmi, ktorí z tejto ďalšej várky „*expertov*“ má pravdu.

Len prosím nech nedúfa, že sa na niečom dohodnú všetci. Ten, kto čo i len na chvíľu mal to nesmierne potešenie prebývať v blízkosti vedcov a vedkýň, vie zaiste s dokonalou istotou, že len málokde by ste našli ľudí s takou mierou márnivosti, hádavosti, seba vyzdvihovania, opovrhovania oponentom, hojne nedostávajúcich dar sebakritickej reflexie a pokory. Nepozorujte ich vo svetle televíznych štúdií a pred kamerami. V osobnom živote sú títo „odborníci“ rovnako hriešne nádoby ako my. Nepochybne nám môžu dobre poradiť v partikulárnych veciach života, ale tie nás do Neba neprivedú. Zato nám môžu ignorovaním vyšších zákonov Božích napomôcť, a to celkom „odborne“, k zatrateniu.

1 <https://domov.sme.sk/c/22572885/doverujte-odbornikom-vyzyvaju-vedci-a-vedkyne.html>

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/mame-doverovat-odbornikom-a-expertom-a-ak-ano-tak-ktorym/>